

2019-05-09
S2019/02245/FST (delvis)

Socialdepartementet

Statistiska Centralbyrån
Box 24300
104 51 STOCKHOLM

Uppdrag avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning

Regeringens beslut

Regeringen ger Statistiska centralbyrån i uppdrag att ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Vidare ska myndigheten göra en översyn av definitionen av funktionsnedsättning och ta fram en definition som kan användas som grund för nationell statistik och undersökningar. Översynen bör ta sin utgångspunkt i det harmoniseringsarbete som pågår inom EU samt komplettera för nationella behov. Denna del av uppdraget ska genomföras i dialog med Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten samt funktionshindersrörelsen.

Statistiska centralbyrån ska också genomföra ett kartläggnings- och analysarbete för att samlat redovisa myndighetens bedömning av områden i behov av utveckling när det gäller statistik för personer med funktionsnedsättning. Vidare ska myndigheten lämna förslag på prioriteringar och upplägg av arbetet framåt för att systematiskt kunna redovisa, utveckla och förbättra statistiken på området. I uppdragets genomförande ska myndigheten ha dialog med Myndigheten för delaktighet och funktionshindersrörelsen samt andra relevanta och berörda aktörer.

Statistiska centralbyrån får för uppdragets genomförande under 2019 använda högst 700 000 kronor. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet, anslagsposten 6 Försöksverksamheter m.m. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2019. Medel som utbetalats för

uppdragets genomförande under 2019 och som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2020.

Den del av uppdraget som handlar om kartläggning, analys samt bedömning och förslag gällande ett systematiskt utvecklingsarbete ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 28 februari 2020. Övriga delar av uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 28 februari 2021. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Riksdagen beslutade under år 2017 om ett nytt nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188). Utgångspunkten för det nya nationella målet är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Genom konventionens artikel 31 om insamling av statistik och information har Sverige åtagit sig att samla in ändamålsenlig information däribland statistik som gör det möjligt att utforma och genomföra riktlinjer som ger verkan åt konventionen. Syftet med åtagandet enligt artikeln är att bidra till att kunna bedöma konventionsstatens genomförande av sina åtaganden samt bidra till att identifiera och bemöta de hinder som personer med funktionsnedsättning ställs inför vid utövandet av sina rättigheter.

Redovisning av statistik

Under den funktionshinderspolitiska strategiperioden 2011–2016 hade SCB i uppdrag från regeringen att redovisa och föreslå utveckling av data om levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning (dnr. S2012/2210/FST). Ett uppdrag som tog slut i och med att strategin upphörde att gälla. Myndigheten för delaktighet uttryckte i en skrivelse 2017 att det finns ett stort behov av att leveranser av data från SCB fortsätter även om strategiperioden som sådan är slut för att inte bryta den långsiktiga uppföljningen av levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. SCB fick med anledning av detta i uppdrag (regleringsbrev 2018) att redovisa data även under 2018 men har i dagsläget inget uppdrag att fortsätta redovisa statistik.

Det finns ett behov både hos regering och myndigheter av tillgång till statistik. Arbetet och utvecklingen mot det nationella målet redovisas årligen av regeringen till riksdagen i regeringens budgetproposition, redovisningen

baseras bl.a. på tillgänglig nationell statistik. Statistiken används också av myndigheter för att analysera utvecklingen inom olika områden som berör personer med funktionsnedsättning och utveckling mot det nationella målet.

Översyn av definition

I Sverige finns i dag inga officiella kriterier för att fastställa vem som ingår i gruppen personer med funktionsnedsättning. Dessutom har samordningen brustit både internationellt och nationellt. Olika myndigheter använder olika definitioner i sina undersökningar och även i undersökningar inom samma myndighet kan det idag användas olika definitioner. För statistiska ändamål är det viktigt att veta vad det är som mäts, vilket en definition bidrar till att tydliggöra. Att fler undersökningar använder sig av samma definition bidrar dessutom till större möjlighet till jämförelser av statistiken. Detta skulle också stärka Sveriges möjlighet att ge en samlad statistisk bild utifrån de åtaganden som slagits fast i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 31. Artikeln innebär att Sverige har åtagit sig att samla in ändamålsenlig information, däribland statistik, för att möjliggöra konventionens genomförande.

Det pågår ett harmoniseringsarbete inom EU som innebär att en gemensam, definition av aktivitetsnedsättning kommer att tillämpas i flera undersökningar på EU-nivå. Därtill kommer en definition som omfattar fyra indikatorer (syn, hörsel, rörelseförmåga och koncentrationsförmåga) implementeras i SILC (Statistics on Income and Living Conditions). Från och med 2021 eller 2022 kommer definitionen att användas i SCB:s nationella undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC). ULF är en viktig undersökning för att få statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning i Sverige och används för att kunna följa utvecklingen mot det nationella målet för funktionshinderspolitiken.

Den framtagna definitionen på EU-nivå är dock inte tillräckligt bred för att täcka de behov som finns hos nationella användare av statistiken i Sverige, exempelvis regering, riksdag, myndigheter samt det civila samhället. Definitionen exkluderar i dag vissa funktionsnedsättningar och är allt för snäv bl.a. utifrån den definition som anges i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 1. En definition av funktionsnedsättning behöver omfatta ett bredare spektrum av olika funktionsnedsättningar för att göra begreppet relevant och användbart nationellt.

Detta understryker vikten av att den europeiska definitionen kompletteras på nationell nivå.

Analys och kartläggning av behov gällande systematiskt utvecklingsarbete

Det finns behov av att stärka förutsättningarna för att tillgodose samhällets behov av data och statistik kring levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten för delaktighet och Statistiska centralbyrån framhåller i olika redovisningar att statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning länge har varit eftersatt och att det bl.a. finns ett behov av ett systematiskt utvecklingsarbete och samordning. Utöver det har riksdagen uttryckt önskemål om förbättrad uppföljning och möjlighet att följa utvecklingen över tid när det gäller funktionshinderspolitiken.

Möjligheten att följa upp funktionshinderspolitiken är idag helt beroende av ett flertal aktörer som ansvarar för uppföljning, statistik och analys inom prioriterade områden. Ingen myndighet kan helt ensam lösa uppgiften att tillgodose behovet av statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Behovet av samverkan och samordning mellan centrala aktörer är därmed stort. Att det inte finns en aktör som har ett övergripande och samordnande ansvar gällande statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning har påverkat tillgången till statistik negativt och ett systematiskt arbete för att utveckla och förbättra statistiken har inte heller varit möjligt i någon större utsträckning.

För möjligheten att följa utvecklingen mot det nationella målet för funktionshinderspolitiken men också nationella mål inom andra samhällsområden och inom ramen för Sveriges internationella åtaganden exempelvis vad gäller Agenda 2030 och mänskliga rättigheter är det nödvändigt att relevant statistik finns att tillgå. Regeringen anser därmed att det finns behov av ett kartläggnings- och analysarbete för att samlat redovisa områden i behov av utveckling samt förslag på prioriteringar och upplägg av arbetet framåt för att mer systematiskt kunna redovisa, utveckla och förbättra statistiken på området.

Närmare om uppdraget

Statistiska centralbyrån ska med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188), samt målen för Agenda 2030, redovisa statistik för att möjliggöra uppföljning av levnadsförhållanden

för flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. Myndigheten ska, i den utsträckning som det är möjligt, redovisa uppgifter i befintlig statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning utifrån bl.a. olika typer av funktionsnedsättningar, kön, ålder och svensk eller utländsk bakgrund. Statistiken ska publiceras på myndighetens webbplats. Redovisning och publicering av statistik bör ske samlat. Inom ramen för detta uppdrag bör den huvudsakliga redovisningen ske under år 2020. Färdigställd statistik ska också överlämnas till Myndigheten för delaktighet.

Den del av uppdraget som rör översyn av definitionen funktionsnedsättning inkluderar att ta fram indikatorer och pröva ett antal frågor som kan ligga till grund för en definition av funktionsnedsättning. En sådan definition behöver omfatta de indikatorer och frågor som används på EU-nivå och samtidigt innehålla en bredare och över tid hållbar definition som i högre grad svarar mot FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den behöver vidare återspegla nationella användares behov, samtidigt som detta behöver vägas mot vad som är statistiskt möjligt att redovisa.

Uppdraget omfattar vidare att genomföra ett kartläggnings- och analysarbete, med utgångspunkt i tidigare redovisade uppdrag, för att därefter samlat redovisa områden i behov av utveckling samt förslag på prioriteringar och upplägg av arbetet framåt för att mer systematiskt kunna redovisa, utveckla och förbättra statistiken på området. Utgångspunkten för arbetet bör vara att utifrån redan insamlade data succesivt utveckla statistik som så långt som möjligt beaktar användarnas behov. Möjligheten att främja och stärka samarbetet och samordningen mellan olika centrala aktörer som ansvarar för statistik och uppföljning om personer med funktionsnedsättning bör inkluderas i kartläggnings- och analysarbetet.

För uppdragets genomförande under år 2020 beräknas kostnaderna till
1 000 000 kronor.

På regeringens vägnar

Annika Strandhäll

Josefine Gustafsson

Kopia till

Folkhälsomyndigheten
Myndigheten för delaktighet
Funktionsrätt Sverige
Lika Unika
Nätverket unga för tillgänglighet (NUFT)